

UMUMIY PEDAGOGIKA

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA
O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

UMUMIY PEDAGOGIKA

I QISM

Bilim sohasi:	100 000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	110 000 – Pedagogika 120 000 – Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishlari:	5111400 – Xorijiy til va adabiyoti (tillar bo'yicha) 5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish (roman-german filologiyasi)

**YOSHLAR NASHRIYOT UYI
TOSHKENT – 2020**

Umumiy pedagogika. Qism I: darslik / O.Musurmonova [va boshq.]. – Toshkent: Yoshlar nashriyot uyi, 2020. - 376 b.

Tuzuvchi mualliflar:

A.Musurmanova, X.Ibragimov, O.Jamoldinova, K.Risqulova, S.Yo'ldosheva, A.Jumayev, F.Babashev, P.Isamova, S.Sharipova, G'.Salohiddinova, K.Todjibayeva.

Taqrizchilar:

F.Xalilov - Pedagogika fanlari doktori, professor
N.Isaqulova - Pedagogika fanlari doktori, professor

Texnik muharrir:

Katta o'qituvchi D.Polvanova.

Mazkur o'quv qo'llanma umumiy pedagogika fani mazmuniga bag'ishlangan bo'lib, oliy o'quv yurtlarining umumiy pedagogika dasturida ko'zda tutilgan talablar asosida tuzilgan. Kitobda jahon pedagogika fanlari sohasida qo'lga kiritilgan so'nggi ilmiy-nazariy ma'lumotlar, ilmiy izlanishlar, xorij pedagog olimlarining qarashlari va nazariyalaridan milliy mentalitetimizga moslashtirilgan holda foydalanilgan. O'quv qo'llanmada umumiy pedagogika fanining mazmun-mohiyati, pedagogikaning ilmiy tadqiqot metodlari, didaktika-ta'lim nazariyasi, tarbiya nazariyasi, tarbiya jarayonlari, O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi, uzluksiz ta'lim tuzilishi, ta'lim tizimidagi modernizatsiya jarayonlari, ta'lim tizimi menejmenti, boshqaruv organlari huquq va vakolatlari, rahbar shaxsi va unga qo'yiladigan talablar, kompetentsiya, kompetentlik, pedagogik kompetentsiya, pedagogik mahorat, pedagogik diagnostika va korreksion pedagogika asoslari, ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etuvchilar, ta'lim usullari, shakllari, vositalari, pedagogik jarayon ishtirokchilari, dars, dars turlari va darslarni to'g'ri tashkillashtirish qonun-qoidalari va qonuniyatlari, elektron pedagogika asoslari kabi masalalar o'z ifodasini topgan.

O'quv qo'llanma O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2019-yil 9-fevraldagi 133-sonli buyrug'iga asosan chop etildi.

© A.MUSURMANOVA, X.IBRAGIMOV,
O.JAMOLDINOVA, K.RISQULOVA,
S.YO'LDOSHEVA, A.JUMAYEV,
F.BABASHEV, P.ISAMOVA,
S.SHARIPOVA, G'.SALOHIDDINOVA,
K.TODJIBAYEVA, 2020

MUQADDIMA

Hozirgi kunda hukumatimiz tomonidan uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish, yangi avlod darsliklarini yaratish va uzluksiz ta'lim tizimini modernizatsiyalashda xorijiy tillarni o'qitish va o'rgatishning o'ziga xos jihatlarini hisobga olgan holda pedagogika fanlarini o'qitish alohida ahamiyat kasb etadi. Har qanday davlat ravnaqini belgilab beradigan asosiy omillardan biri kadrlarning o'z sohasi bo'yicha mukammal ta'lim olganligi va uni amaliyotda qo'llay olishi, shaxsning ma'naviy yetukligi, o'zligini anglashi, vatanparvarlik va fidoyilik kabi yuksak xislatlarning rivojlantirilganlik darajasi bilan bog'liq.

Hozirgi davrda umumiy pedagogika fanini o'qitish bo'lg'usi o'qituvchilarda pedagogik bilimlarini shakllantirish, umumiy pedagogika fanining mazmun-mohiyati, pedagogikaning ilmiy tadqiqot metodlari, didaktika-ta'lim nazariyasi, tarbiya nazariyasi, tarbiya jarayonlari, O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi, uzluksiz ta'lim tuzilishi, ta'lim tizimidagi modernizatsiya jarayonlari, ta'lim tizimi menejmenti, boshqaruv organlari huquq va vakolatlari, rahbar shaxsi va unga qo'yiladigan talablar, kompetentsiya, kompetentlik, pedagogik kompetentsiya, pedagogik mahorat, pedagogik diagnostika va korreksion pedagogika asoslari haqidagi bilimlarni ilmiy-nazariy jihatdan umumiy tayyorgarlik ko'rgan holda egallashga yo'naltirilgan.

Har bir bo'lajak o'qituvchi o'quv-tarbiyaviy faoliyatni muvaffaqiyatli olib borishi uchun ta'lim-tarbiya jarayonining mazmun-mohiyatini bilishi, ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etuvchilar, ta'lim usullari, shakllari, vositalari, pedagogik jarayon ishtirokchilari, dars, dars turlari va darslarni to'g'ri tashkillashtirish qonun-qoidalari va qonuniyatlarini bilishi, elektron pedagogika asoslaridan unumli va samarali foydalana olishi lozim. Shunga ko'ra har bir bo'lajak mutaxassis-o'qituvchi umumiy pedagogika fanidan chuqur bilim, malaka va ko'nikmalarni egallashi bugungi kun talabidir.

Zero, O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni va «Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi» asosida izchil olib borilayotgan islohotlar samarasi sifatida Davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlari asosida «Umumiy pedagogika» fani bo'yicha xorijiy adabiyotlardan olingan nazariy va amaliy ma'lumotlar bilan

takomillashtirilgan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 8-oktabrdagi F-4724-sonli farmoyishi bilan tashkil qilingan ishchi guruh tomonidan oliy ta'lim tizimidagi holatni o'rganish natijalari, «2017-2021-yillarda Oliy ta'lim tizimini kompleks rivojlantirish dasturi» bo'yicha zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalari bilan ta'minlash va xorijiy adabiyotlar asosida darslarni innovatsion ta'lim shakllarida olib borish haqida ilgari surilgan fikrlariga muvofiq ushbu o'quv qo'llanma tayyorlandi.

Yuqorida ko'zda tutilgan ezgu niyat va maqsadlarni amalga oshirishda ushbu o'quv qo'llanmada mavzular mohiyatini yoritib berish jarayonida antik dunyoning buyuk allomalari asarlaridagi pedagogik g'oyalaridan, Sharqning buyuk allomalari ta'limotlaridan, Yevropa Uyg'onish davridan ilmiy pedagogik go'yalarning vujudga kelguniga qadar ilmiy maktablardagi pedagogik manbalardan, XIX asrning oxiri va XX asrning boshlarida vujudga kelgan ilmiy-pedagogik maktablar (Rossiya, AQSH, Yevropa mamlakatlari misolida) ma'lumotlaridan, mamlakatimiz pedagoglari tomonidan qo'lga kiritilgan eng so'nggi yutuqlardan, xususan o'quv qo'llanmaning «Pedagogning kasbiy kompetentligi va kreativligi» mavzusini tayyorlashda K.Risqulovning, «Ta'lim-tarbiya jarayonida ilmiy va umummadaniy dunyoqarashni shakllantirish» mavzusini tayyorlashda S.Sharipovning tadqiqot natijalaridan hamda amerikalik pedagog tadqiqotchi Alex Murning «Teaching and Learning: Pedagogy, Curriculum and Culture» nomli kitobida berilgan ma'lumotlardan keng va samarali foydalanildi.

UMUMIY PEDAGOGIKA – TA'LIM-TARBIYA NAZARIYASI. UMUMIY PEDAGOGIKANING ILMIY TADQIQOT METODLARI

Reja:

1. *Pedagogikaning fan sifatida vujudga kelishi.*
2. *Umumiy pedagogikaning obyekti, predmeti va tuzilishi.*
3. *Pedagogikaning asosiy kategoriyalari va tushunchalari.*
4. *Pedagogikaning tarmoqlari.*
5. *Pedagogikaning boshqa fanlar bilan o'zaro aloqadorligi.*
6. *Ilmiy-pedagogik tadqiqot metodlari.*

Tayanch tushunchalar: *pedagogika, pedagogikaning tuzilishi, pedagogika tarmoqlari, bilim, ko'nikma, malaka, maxsus pedagogika, pedagogik tizim, ilmiy-pedagogik tadqiqot metodlari, kuzatish metodi, suhbat metodi, eksperiment metodi.*

Mavzuning qisqacha mazmuni: *pedagogikaning fan sifatida vujudga kelishi, umumiy pedagogikaning obyekti, predmeti va tuzilishi, pedagogikaning asosiy kategoriyalari va tushunchalari, pedagogikaning tarmoqlari, pedagogikaning boshqa fanlar bilan o'zaro aloqadorligi, pedagogik tizimlar tushunchasi, uning manbalari va asosiy tarkibiy qismlari, ilmiy-pedagogik tadqiqot metodlari haqida so'z yuritiladi.*

PEDAGOGIKANING FAN SIFATIDA VUJUDGA KELISHI

XXI asrga kelib ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar rivojida inson aql-zakovati va ma'naviyati asosiy muvofiqlashtiruvchi, rivojlantiruvchi omil va vosita ekanligini tobora namoyon bo'lmoqda. Shuning uchun insonparvarlik, ma'naviy barkamollik, ezgulik, tashabbuskorlik, dunyoviy va diniy uyg'unlik, milliy, bozor

iqtisodiyoti asosidagi huquqiy demokratik davlat, kuchli fuqarolik jamiyatini shakllantirish bosh tamoyil sifatida qabul qilindi. O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I.Karimov: «Mamlakatimizning istiqlol yo'lidagi birinchi qadamlaridanoq, buyuk ma'naviyatimizni tiklash va yanada yuksaltirish, milliy ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, uning milliy zaminini mustahkamlash, zamon talablari bilan uyg'unlashtirish asosida jahon andozalari va ko'nikmalari darajasiga chiqarishga katta ahamiyat berib kelinmoqda. Zamonaviy ta'lim tarbiya tizimini isloh qilish, zamon talablariga mos kadrlar tayyorlash ishini yo'lga qo'yish faoliyatimizning bosh yo'nalishi bo'lmog'i darkor»¹ ekanligini alohida ta'kidlab o'tgan.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilyotgan islohotlar jamiyatda sodir bo'layotgan demokratik o'zgarishlar, yangi jamiyat barpo etish yo'lidan dadil yetaklovchi, harakatlantiruvchi ichki kuchga aylanmoqda. Respublikamiz mustaqillikka erishgach, yangi ijtimoiy tuzumning maqsadi, vazifalariga mos keladigan va uni amalga oshiradigan kadrlarni tayyorlash ehtiyojidan kelib chiqib, ta'lim va tarbiya tizimini yangilash vazifasi qo'yildi. Shu sababli ta'lim davlatimiz ijtimoiy taraqqiyoti sohasida ustuvor deb e'lon qilindi.

Har bir bolaning dunyoga kelishi, faqat tabiiy biologik jarayon emas, balki u ma'lum qobiliyat kurtaklari bilan tug'iladi. Lekin u inson, shaxs sifatida oilada, shuningdek, turli jamoalardagi faoliyatida ijtimoiy munosabatlar orqali shakllanadi.

Jamiyat rivojlangani sari yetuk, barkamol shaxsni tarbiyalash ehtiyoji ham ortib boradi. Shu sababli ta'lim va tarbiya jarayoni ijtimoiy hayotning ajralmas qismi deb qaraladi, chunki ta'lim-tarbiyaviy ishlarni olib bormasdan turib jamiyatni, davlatni, shaxsni rivojlantirishni tasavvur qilib bo'lmaydi.

Jamiyatning tarbiyaga bo'lgan ehtiyoji juda qadimdan mavjud bo'lib, ana shu ehtiyoj tufayli pedagogika fan sifatida vujudga kelgan.

Har bir ijtimoiy tizimda insonning ma'naviy yuksalishini ta'minlovchi ta'lim-tarbiya, ma'naviyat va ma'rifat kabi tushunchalar mavjud bo'lib, ular pedagogika fanidagi o'zgarishlarni jamiyat taraqqiyoti bilan bog'liq holda atroflicha o'rganishni taqozo etadi.

Pedagogik g'oyalarning tarqalishida Qadimgi Yunonistonning mashhur faylasuflari Suqrot, Aflotun, Arastu, Demokrit va

¹ Karimov.I. Barkamol avlod orzusi. -T.: Sharq, 1999. 95-bet.

boshqalarning hissasi katta. Ular o'z faoliyatida yoshlarni o'qitish hamda tarbiyalash vazifalariga mos ravishda o'z davrida ta'lim-tarbiya nazariyasini ishlab chiqdilar. Yunonistonda pedagogikaning rivojiga ulkan hissa qo'shdilar.

Suqrot

Suqrotning falsafiy va pedogogik qarashlari tarbiyadan kutilgan maqsad – insonning bilimlarning bilib olishiga erishish, uni yuksak axloqli qilib kamol toptirishda o'z ifodasini topgan. U o'z ta'limotida mardlik, donolik, adolatlilik tushunchalarini belgilab beradi. Mardlik qo'rquvni daf qilish, donolik – jamiyat qonunlariga rioya qilish, mo'tadillik – o'z hissiyotlariga erk bermaslik, adolat – yaxshilikni amalga oshirish yo'llarini o'rgatishdir deb ta'kidlagan.

Suqrotning ta'limoticha, inson eng avvalo, umumiy axloq mezonlarini, o'zi uchun muqaddas bo'lgan fazilatlarni egallab olishi kerak. Insoniy fazilat egasi yaxshi fazilatlarni namoyon eta oladi. Inson axloqiy fazilatlarni ilm-fan, ta'lim orqali egallaydi, axloqning yagona sohibi bo'ladi. Aql bilan axloq o'rtasida ziddiyat bo'lishi mumkin emas. Hunardan yaxshiroq, ilmdan ulug'roq narsa yo'q. Sharm-u hayodan yaxshiroq bezak, zeb-u ziynat yo'q, badfe'llikdan yomonroq dushman yo'qdir.

Suqrotning axloq xususidagi ta'limotiga ko'ra, ezgulik – bilim, donishmandlik – yaxshilikni biluvchiga yaxshilik qilishdir. Yomonlik qiluvchi yaxshilikni yo bilmaydi yoki yaxshilikning tantana qilishiga qarshilik qiladi.

Suqrot o'zining pedagogik qarashlarida mehnat tarbiyasiga alohida e'tibor beradi, mehnatni axloqiy go'zallik deb biladi. Suqrotning ta'lim-tarbiya haqidagi ta'limoti qadimgi Yunonistonda falsafiy-pedogogik fikrlar rivojiga ulkan hissa bo'lib qo'shilgan.

Aristotel

Yunon falsafasi va fani taraqqiyotida yangi davr yaratgan buyuk mutaffakkirdir. Aristotel o'zining axloqqa oid «Nikomax etikasi», «Endem etikasi» asarlarida tarbiyaning maqsadi tabiat bilan bog'liq bo'lgan insonni tadrijiy rivojlantirishdan iboratligini, aql va idrokni rivojlantirish muhim ekanligini aytadi. Uning ta'limotiga ko'ra, bolalarning yosh xususiyati hisobga olingan holda, jismoniy, axloqiy va aqliy tarbiya uzviy birlikda amalga oshirilishi kerak. Fuqaro faqat o'z shaxsiy ishi bilan shug'ullanmay, xalqning tinchlikda yashashi, farovonligi yo'lida faoliyat ko'rsatishi, go'zallik yaratishi kerak. Aristotel tarbiya muddatini 21 yil: bola tug'ilgandan 7 yoshgacha, 7

yoshdan 14 yoshgacha, 14 yoshdan 21 yoshgacha deb belgiladi. U bolaning har bir davrdagi o'ziga xos xususiyatlarini ko'rsatadi, har bir davrda amalga oshiradigan tarbiyaning maqsadi, mazmuni va usullarini bayon etadi.

Aristotel ham Platon kabi bolalarni maktabgacha yoshdan tarbiyalashga alohida e'tibor berdi. Uning fikricha, bolani o'rgatish mumkin bo'lgan barcha narsaga go'dakligidan odatlantirish kerak. Bola 7 yoshgacha oilada tarbiyalanishi lozim. 7 yoshgacha davr o'sish davri hisoblanadi. Shunga ko'ra birinchi navbatda ularning jismonan rivojlanishiga sharoit yaratiladi. Shu yoshdagi bolalarni o'z vaqtida ovqatlantirish, harakatda bo'lishlariga e'tibor berish, chiniqtirish zarur. Bolalar yoshga mos o'yinlar bilan shug'ullanishi kerak. Ularga ertak va hikoyalar aytib berish orqali nutqlarini o'stirish, 5 yoshdan boshlab ular oilada maktabga tayyorlanishi, 7 yoshdan boshlab davlat huzuridagi maktablarda o'qishi kerakligini ta'kidlagan.

Aristotelning ta'kidlashicha, bola 5 yoshidan boshlab 7 yoshgacha kelgusida o'rganishi zarur bo'lgan fanlar bo'yicha darslarga qatnashi kerak. Bu o'quv predmetlari ona tili, gimnastika, musiqa va tasviriy san'atdir. Tarbiya gimnastikaga bog'liq holda boshlanadi. Ammo bunda jismoniy tarbiyaga haddan tashqari berilib ketmasligi kerak. Tarbiyaning maqsadi bolani bo'sh vaqtini ongli ravishda o'tkazishga o'rgatishdir.

Aristotel do'st orttirish, do'stlarga nisbatan shafqatli, marhamatli bo'lishga da'vat etadi. Uning ta'kidlashicha, kishi iloji boricha o'ziga dushman orttirmasligi kerak. Dushmanlik ko'rsatganga rahmat nazari bilan qarash, dilnavoz bo'lishi kerak. Shundagina u do'stlari qatoridan joy oladi.

Demokrit

Yunonistonda pedagogikaning rivojlanishiga ulkan hissa qo'shgan mutaffakkir olimlardan biri **Demokrit**dir. U falsafa, matematika, fizika, biologiya, tibbiyot, ruhiyat, san'atga doir asarlar yaratib, inson shaxsining qaror topishi uning tabiati va tarbiyasiga bog'liqligiga urg'u qaratgan. Agar inson o'qimasa mahorat va donishmandlikka erisha olmaydi deb hisoblagan. Demokrit yoshlarga aql-idroklik, keksalarga donolik xosligi tegishli tarbiya va tabiat baxsh etishini olg'a surgan.

Demokrit bolalarga namuna bo'lish, so'z orqali ta'sir ko'rsatish, ishonirish va dalillar bilan tarbiyalashga, ularni mehnat qilishga odatlantirishga alohida ahamiyat beradi. Uning ta'kidlashicha, mehnat

qilishga odatlantirish orqaligina bolalarni yozuvga, musiqaga, jismoniy mashqqa o'rgatish mumkin. Demokrit jamiyat oldidagi burchiga sadoqatli, ijtimoiy va siyosiy hayotda faol ishtirok etuvchi kishini axloqli inson deb hisoblagan.

Jamiyat taraqqiyotidagi har qanday o'zgarishlar, yangiliklar, ayniqsa, insoniyat rivojiga katta turtki beradigan jarayonlar, kashfiyotlar o'z-o'zidan yuz bermaydi. Buning uchun, avvalo, asriy an'analar, tegishli shart-sharoit, tafakkur maktabi, madaniy-ma'naviy muhit mavjud bo'lmog'i kerak. Ana shunday ezgu maqsad va tafakkur bilan yashagan xalqimiz jahon taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shgan. Sharq-u G'arbni o'zaro bog'lagan, buyuk sivilizatsiyalar tutashgan yurtimiz hududida ilm-fan, madaniyat azaldan rivojlangan. Ayniqsa, O'rta asrlarda ona zaminimizdan minglab olim-u shoirlar, buyuk mutafakkirlar yetishib chiqqan. Ularning matematika, fizika, kimyo, astronomiya, etnografiya, tibbiyot, tarix, adabiyot, axloq, falsafa kabi ko'plab sohalarga oid asarlari, Samarqand, Buxoro, Xiva, Toshkent, Shahrisabz, Termiz va boshqa shaharlardagi qadimiy obidalar butun bashariyatning ma'naviy mulki hisoblanadi.

O'rta Osiyo xalqlarining dastlabki yozma yodgorliklari, masalan, «Avesto»da ajdodlarimizning axloqiy-didaktik qarashlari, ta'lim-tarbiya haqidagi fikrlari u yoki bu darajada o'z aksini topgan. «Avesto» ta'limotiga ko'ra ikki kuch: yaxshilik Axura Mazda va yomonlik Angra Manyu mavjud bo'lib, ular bir-birlariga abadiy murosasizdirlar. Yaxshilik kuchlarida insonning jismoniy, axloqiy, aqliy, ekologik, go'zallikka doir juda ko'p muammolari mujassamlangan. Jumladan, Zardusht munajatlarida Yazdondan yerda dehqonchilik va chorvachilikni rivojlantirish uchun bandalarining sog'lom, baquvvat bo'lishini ta'minlashi iltijo qilingan, yaxshi ish, yaxshi xulq, yaxshi odat ularda barqaror bo'lishi so'ralgan.

«Avesto»da oila gigiyenasi, atrof-muhit, aholi yashaydigan joylarni toza tutish, ko'cha, hovli, suv havzalari, ariq va chashmalarni iflos qilmaslik haqida maxsus boblar mavjud. Chunonchi, ko'cha eshigi yoniga axlat to'plab qo'ygan xonadon sohibiga jamoaning hukmi bilan 25 darra, hovuz yoki chashmadan nopok ko'za yoki chelakda suv olgan shaxsga 5 darra urilgan. Suvning ustiga uch marta yomg'ir yog'ib o'tgach, u oldingidek odam va hayvonlar ichadigan suvga aylanadi, deb hisoblangan. Yerni iflos qilgan, uni asrash qoidalarini buzgan shaxslar 400 qamchi urish jazosiga mahkum etilgan.

	tashkil etish imkoniyatini beradi.	кружка (общество, учебные заведения, детские группы)	educational institutions, children's groups)
Pedagogik texnika Педагогическая техника Pedagogical technique	O'qituvchiga o'quv faoliyatida ham zarur bo'lgan umumiy pedagogik malakalar majmuidan tashkil topadi.	Представляет собой набор общих педагогических навыков, необходимых учителю в образовательной деятельности.	It is a set of general pedagogical skills required for the teacher in educational activities
Nutq madaniyati Речевая культура Speech culture	Nutqning adabiy til me'vori mezonlariga asoslangan muayyan bir holda, mantiq ilmi talablariga bo'ysungan ko'rinishda namoyon bo'lishidir. Nutq tafakkur va fikrlashda o'zaro muloqot yordamida fikr almashish vositasining har bir kishi (shaxs)ga xos shakli, ko'rinishidir.	Заключается в том что речь проявляется в конкретном случае, основанном на критериях литературного языка в форме подчинения логике. Речь-это форма личности средств обмена идеями посредством взаимного общения в мышлении	It is that the speech is manifested in a particular case based on the criteria of literary language, in the form of subordination to logic. speech is the form of personality of the means of exchange of ideas by mutual communication in thinking
Didaktik tamoyillar: Дидактические принципы Didactic	Bu o'quv jarayoni uning umumiy maqsadlari va qonuniyatlariga binoan	Это отправная точка для определения содержания, организационны	This is the starting point for determining the content, organizational

principles	mazmunini, tashkiliy shakl va metodlarini belgilovchi boshlang'ich qoidadir	х форм и методы учебного процесс соответствии с его общими задачами правилами	forms and methods of the learning process according to its general objectives and rules
Tamoyillar Принципы Principles	(yunoncha principium) Biror bir nazariyaning asosi, boshlanishi, asosiy boshlang'ich qoidasi; boshqaruvchi g'oya, faoliyat asosiy qoidasi; umumlashtirilgan talab.	(Греческий принцип) – основа теории, начало, базовая отправная точка, управляющая идея, основные принципы деятельности, обобщенные требования	(Greek principium) the basis of a theory, the beginning, the basic starting point; managing idea, basic principles of activity, generalized requirement
Kompetensiya Компетенция Competency	Lotinchada «Competo» erishyapman, munosib, loyiqman-u yoki bu sohadagi bilimlar, tajribalar degan ma'noni anglatadi	На Латинском языке «Competo» означает нечто ценное, достойное или знание, опыт в разных аспектах	In Latin «Competo» means something that was worthwhile, worthy or knowledge, experience in different aspects.
Standart kompetentsiya Стандартная компетенция Standard competence	Ushbu faoliyatga oid odatiy vazifalarni bajarish qobiliyati	Способность выполнять регулярные и регулярные задания для этой деятельности	The ability to carry out regular and regular tasks for this activity.
Muhim kompetentsiya Значительная компетенция Significant competence	Shaxsning umumkasbiy bilim, ko'nikma va malakalari, shaxsiy sifatlari va qobiliyati	Общие профессиональные знания личности, навыки и квалификация,	General professional knowledge of the person, skills and qualifications, personal qualities

		личные качества и способности.	and abilities.
Kasbiy kompetentsiya modeli Модель профессиональной компетентности Professional competency model	Kasbiy qadriyat, kasbiy ko'nikma va malaka. kasbiy bilim va tushuncha	Профессиональн ых ценностей, профессиональн ых навыков и опыта. Профессиональн ые знания и понимание.	Professional values, professional skills and experience .Professional knowledge and understanding

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abul-qosim Mahmud az-Zamaxshariy. «Nozik iboralar». - T.: «Kamalak», 1992,
2. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. 13 tom.-T.: 1966.
3. Aleks Mur. Ta'lim berish va ta'lim olish: pedagogika, ta'lim dasturi va tarbiya. "Rutledj". Ikkinchi nashr, 2012.
4. Aminov M.N. Tarbiya: (ota-onalar va murabbiylar uchun ensiklopediya)/ mas'ul muharrir M.A.Majidov. -T.: «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» Davlat ilmiy nashriyoti, 2010. 528 b.
5. Axmedov B. Tarixdan saboqlar. -T.: «O'qituvchi», 1994.
6. Beruniy. Tanlangan asarlar. 1 jild, - Toshkent, «Fan», 1968.
7. Бабашенко Ю.К. Педагогика. Учебное пособие для студентов пединститутов/Под.ред.-М: Просвещение.
8. Форобий. Фозил одамлар шахри.-T.: Абдулла Қодирий номидаги Халқ мероси, 1993.
9. Hasanboeva O, Hasanboev J, Hamidov Q. Pedagogika tarixi. -T. O'qituvchi. 2006.
10. Helstead. Jelf Navigating the new pedagogy: six prinsiplext thet transform teaching.
11. Ibragimov.X, Abdullayeva Sh. Pedagogika nazariyasi. - T.: "Fan", 2008.
12. Ibrohimov A. va boshqalar. Vatan tuyg'usi / Ibrohimov A, Sulonov X, N.Jo'rayev. -T.: O'zbekiston, - 1996. 396 b.
13. Karimov I. A. «Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori»-T. «Sharq» 1998.
14. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch.-T.: "Ma'naviyat", 2008.
15. Karimov I.A. Buyuk kelajagimizning huquqiy kafolati. – T.: Sharq, 1993.
16. Крившенко Л. П, М. Е Вайндорф-Сысоева и др. Педагогика: Учебник / Под ред. Л. П. Крившенко.С.278-
17. Mavlonova.R. To'rayeva.O, Xoliqberdiyev.K. Pedagogika. - T.: "O'qituvchi", 2001.
18. Munavvarov.A.K. Pedagogika. - T.: "O'qituvchi", 1996.
19. Musurmonova.O. Oila ma'naviyati - milliy g'urur. - T.: "O'qituvchi", 2000.
20. Орловой. А.В. Педагогическая психология: Учебное пособие. Под ред. Л.А.Регуц,— СПб.: Питер, 2010. 416 стр.

21. Ochilov M. , Ochilova N. «O'qituvchi odobi». - T.: «O'qituvchi», 1997.
22. Пешкова В.Е. Педагогика. Часть 3. Теория и методика воспитания. Курс лекций. Учебное пособие. Майкоп-2010.
23. Barkamol avlod orzusi //Tuzuvchilar:Sh.Qurbonov, va. B. – T: Sharq, 1999.
24. Rahimov S. Abu Ali ibn Sino. Ta'lim va tarbiya haqida.-T.: O'qituvchi. 1967.
25. Saidaxmedov.N. Yangi pedagogik texnologiyalar. - T.: "Moliya", 2004.
26. Савин Н.В. Педагогика. Учеб. пособие для пед. училищ. Изд. 2-е, доп. – М., «Просвещение», 1978. 351 с.
27. Smriti Dr.Swarup Education of children with special needs National Council of Educational Research and Training, 2006.
28. Sog'uniy A, Karamatov H forschadan tarj. Temur tuzuklari /So'zboshi muallifi va mas'ul muharrir M.Ali.- T.: «Sharq», 2005.
29. Tulenov J. Falsafiy madaniyat va ma'naviy kamolot.-T.: «Mehnat», 2000.
30. Tuxliyev N. Osiyo taraqqiyoti modeli.-Toshkent: O'zbekiston, 2015.
31. To'xtaxodjaeva M.T., Nishonova S. Pedagogika nazariyasi va tarixi I qism. Pedagogika nazariyasi, O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti. Toshkent –2010.
32. Усанова О.Н. Психик ривожланишида муаммолари бўлган болалар.-Москва, Педагогика, 1995
33. Yusupov E. Inson kamolotining ma'naviy asoslari. - T.:»Universitet», 1998.
34. Zaripov K. O'qituvchilar malakasini oshirishda maktab rahbarining roli. - T.: «O'qituvchi», 1993.
35. Zununov. A, Mahkamov U. Didaktika. - T.: "Sharq", 2006
36. Zunnunov A, Xayrullaev M, To'xliiev B., Xolmatov N. Pedagogika tarixi. T. Sharq. 2009.
37. G'ulomov S, Knorring V.I. «Menejment: boshqaruv san'ati, nazariyasi va amaliyoti»: ToshDAU, 2002.
38. Шаршакова Л.Б. Педагогическая диагностика образовательного процесса. Методическое пособие для педагогов дополнительного образования — СПб.: ГБОУ ДОД Дворец детского (юношеского) творчества «У Вознесенского моста», 2013 С.

39. Shomaxmudova R.Sh. Inklyuziv ta'lim (Xalqaro va O'zbekistondagi tajribalar), Toshkent 2011.

40. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining yigirma olti yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. //Xalq so'zi, 2017-yil 1-sentabr.

41.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqi. //Xalq so'zi, 2017-yil 20-sentabr.

42. «Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi» Oliy ta'lim: meyoriy hujjatlar to'plami.-T.,Sharq nashriyoti.2001.

Elektron ta'lim resurslari:

1. www.ziyonet.uz
2. www.tdpu.uz
3. www.pedagog.uz
4. www.psychology.uz
5. www.psychology.net.ru
6. lex.uz

MUNDARIJA

Muqaddima	3
Umumiy pedagogika – ta’lim-tarbiya nazariyasi. Umumiy pedagogikaning ilmiy tadqiqot metodlari.....	5
O‘zbekistonda ta’lim tizimining isloh qilinishi va uning huquqiy asoslari.....	27
Ta’lim menejmenti. O‘zbekiston respublikasida ta’lim tizimini boshqarish ...	60
Tarbiya nazariyasi va tarbiya turlari	78
Oila pedagogikasi va uning milliy o‘ziga xos xususiyatlari	106
Globalashuv jarayonlari va uning zamonaviy sharoitlarda tarbiyaga ta’siri ...	127
Didaktika – ta’lim nazariyasi. Pedagogik jarayon Va-uning o‘ziga xos xususiyatlari. Ta’lim qonuniyatlari va tamoyillari	149
Ta’lim shakllari, usullari va vositalari. Ta’lim sifatini nazorat qilish	180
Dars – ta’limning asosiy shakli sifatida. Zamonaviy dars tiplari va unga qo‘yiladigan didaktik talablar	204
Peagogik mahorat asoslari va uning tarkibiy qismlari.....	229
Pedagogik kasbiy kompetentlik va kreativlik	253
Ta’lim - tarbiya jarayonida ilmiy va umummadaniy dunyoqarashni shakllantirish	277
Ta’lim – tarbiya jarayonida pedagogik diagnostika va pedagogik korreksiya .	302
Elektron pedagogika va pedagogning kasbiy axborot maydonini loyihalash ..	331
Glossariy	351
Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati	372

UMUMIY PEDAGOGIKA

I QISM

Muharrir *Axtam Ro'zimurotov*
Badiiy muharrir va texnik muharrir *Dilmurod Jalilov*
Sahifalovchi *Madina Abdullayeva*
Musahhih *Nigora G'aniyeva*

Nashriyot litsenziyasi AI № 315. 24.11.2017.
2020-yil 8-oktabrda bosishga ruxsat etildi.
Bichimi 60x84 ¹/₁₆. Times New Roman garniturasida.
Ofset bosma. 23,5 shartli bosma taboq. 22,5 nashr tabog'i.
Adadi 300 nusxa. 152 raqamli buyurtma.
Bahosi shartnoma asosida

YOSHLAR NASHRIYOT UYI
Shayxontohur tumani, Navoiy ko'chasi, 11-uy.

«Yoshlar matbuoti» MCHJda chop etildi. 100113. Toshkent,
Chilonzor-8, Qatortol ko'chasi, 60.

ISBN 978-9943-6679-0-7

9 789943 667907